

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗВУКОВОГО ОБРАЗУ МАДРИГАЛІВ ЕПОХИ РЕНЕСАНСУ СУЧАСНИМИ ВОКАЛІСТАМИ

Цюряк Ірина Олександрівна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка,

Грушак Ірина Володимирівна

концертмейстер кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка,

Черній Віктор Вікторович

концертмейстер кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка,

Мадригал – музичний твір для кількох сольних голосів, покладений на короткий вірш. Вони виникли в Італії (1520 р.) Подібно до мотету, мадригал поєднує в собі як гомофонічні, так і поліфонічні фактури. Том перекладених італійських мадригалів був виданий у Лондоні (1588 р.) Цей раптовий суспільний інтерес сприяв сплеску написання англійського мадригалу, а також публікації іншої світської музики, проте англійський мадригал став більш жартівливим і легшим в Англії порівняно з Італією [3].

Музикознавці часто висловлюють думку, що італійські та англійські мадригали – це не веселі пісні про пастухів, німф і т. п., вони скорше про стосунки людей. Потішившись цим, ми часто залишаємо справу на цьому й йдемо вперед до «прогресу» музики Ренесансу. Проте, якщо ми хочемо розглянути проблему трохи глибше, ми маємо щось розглянути щодо динаміки співу не лише в епоху Ренесансу, але й до наших днів.

При написанні мадригалів композитори вирішували завдання покласти на музику світський вірш – сонет або іншу форму – для невеликої групи співаків, зазвичай від чотирьох до шести і більше. Вірші були італійською мовою і завжди співалися італійською. На самому ранньому етапі мадригальної писемності тексти склалися з невинної поезії про любов і дотепність, співаної чотирма голосами; але протягом століття композитори все частіше вибирали надзвичайно чуттєві вірші з багатьма еротичними образами та натяками на секс. Зі зміною фокусу поезії прийшла все більша витонченість музики, і композитори використовували від п'яти до восьми співаків і приділяли свою увагу експресії, зображенню ефектів або подій у тексті та, зрештою, проголошенню тексту в драматичній манері. Трохи пізніше у цьому вступі до мадригалу буде подано загальний огляд того, хто коли і де писав, щоб допомогти прояснити, як розвивався мадригал протягом століття.

Сучасний спів мадригалів відрізняється від співу хору, який можна почути в церкві. Хоча обидва види музики мали кілька частин, які створювали гармонію, у церковному хорі було б кілька людей, які співали б разом латиною в кожній частині, створюючи ансамбль середнього розміру. У мадригальному співі є лише одна особа, яка сама співає кожен музичний рядок італійською мовою, повсякденною мовою народу; як правило, немає жодного інструменту, який грає ті самі лінії разом з голосами, і немає незалежного інструментального супроводу. У церковних хорах співали тільки чоловіки, але жінки, як і чоловіки, брали участь у співі мадригалів, звичайно, беручи верхню частину партитури; часто деякі з високих середніх голосів, які ми могли б назвати «альтом», співали чоловічі контратенори, про що зазначалося вище.

Слід підкреслити, що на сьогодні, як і того часу, окремим виконавцям мадригалів доводиться змішувати та інтегрувати свою партію з партіями інших співаків, щоб уся тканина музики звучала добре. Цей «один на партію» спів без супроводу водночас веселий і складний; це чудовий приклад приказки «ланцюг настільки міцний, наскільки міцна його найслабша ланка». Це також дуже інтимний вид виконання, що вимагає тонкого спілкування між співаками, щоб встановити темп, динаміку, початок і зупинку, а також створити емоційний сенс у музиці.

Чому у виконанні сучасними співаками мадригали так відрізняються за стилем? Музична композиція не залишалася статичною протягом епохи Ренесансу, тому що композитори завжди шукали нові способи написання своєї музики. Деякі зміни відбулися через вплив композиторів з різних регіонів, які принесли нові методи письма, інші зміни відбулися через події поза межами самої музики. Наприклад, освічені класи були глибоко залучені до вивчення теорій поезії та риторики стародавніх греків і римлян. Розбіжності в цих теоріях породили нові ідеї щодо трактування поезії в музиці. До кінця XV ст. відбулися дуже серйозні зміни в мадригальному письмі, які стали результатом досліджень стародавніх поетів і теоретиків.

Англійські мадригали наразі співають *a cappella*, вони легкі за стилем і, як правило, починалися як копії або прямі переклади італійських моделей мадригалів. «Живопис словами» був популярною технікою, яка використовується в мадригалі, також відомий як «малювання тонами» або «малювання тексту». Це включає в себе написання музики, де буквально значення слів відображається в музиці. Наприклад, висхідна висота звуку супроводжуватиме тексти про підвищення, низхідні висоти для текстів, що опускаються, повільна та темна музика супроводжуватиме тексти про смерть тощо. Хорошим прикладом словесного малювання є мадригал Weelkes: *As Vesta was from Latmos Hill Descending* (Рис.1).

Зазначаємо, що духовний мадригал – це термін, який використовується для позначення мадригалів з текстами явного релігійного чи морального змісту замість світської любовної лірики. Практично ігнорований музикознавцями до півстоліття тому духовний мадригал нарешті знайшов свій шлях до наукового дискурсу.

ART HISTORY
PRESENT AND FUTURE: PRIORITY AREAS OF RESEARCH IN SCIENTIFIC AND
EDUCATIONAL ACTIVITIES

Рисунок 1

Відтоді ця тема утвердилася в культурній та музикознавчій історіографії, не в останню чергу завдяки загальному сплеску інтересу до питань ранньомодерної релігійної побожності. Багато італійських поетичних текстів, які використовуються для духовного мадригалу, написані вільно, але деякі з них насправді є парафразами латинських текстів зі Святого Письма чи католицької літургії. Саме цій підгрупі духовних мадригалів присвячено багато музикознавчих досліджень сьогодні – С. Гоменюк, Н. Каданцева, А. Соколова [1; 2; 4].

Сучасні співаки намагаються зберегти автентичність та історичну достовірність виконання мадригалів, але також можуть додавати власні інтерпретації та сучасні елементи. Нами виокремлено основні принципи виконання мадригалів сучасними співаками: *автентичність*: співаки прагнуть відтворити звучання, яке було характерне для епохи створення мадригалів. Для цього вони використовують історичні інструменти або їх сучасні репліки, а також вивчають історичні записи та трактати з музичної теорії того часу. *Вокальна техніка*: мадригали часто виконуються а cappella, тобто без інструментального супроводу. Співаки повинні володіти високою вокальною майстерністю, щоб передати складну мелодичну лінію та гармонію мадригалу. *Текст*: мадригали зазвичай пишуться на вірші відомих поетів. Співаки повинні не тільки добре володіти вокальною технікою, але й розуміти зміст. *Емоційне забарвлення*: мадригали часто мають складну емоційну палітру. Співаки повинні вміти передати ці емоції своїм голосом, використовуючи різні вокальні прийоми, такі як зміна тембру, динаміки та інтонації. *Ансамблеве виконання*: мадригали часто виконуються невеликими ансамблями. Співаки повинні вміти слухати один одного та гармонійно поєднувати свої голоси. Важливим є також відчуття ритму та темпу, щоб виконання було злагодженим. *Імпровізація*: у деяких випадках співаки можуть додавати до мадригалів власні імпровізації, щоб зробити виконання більш цікавим та оригінальним. Проте, імпровізація повинна бути в стилі епохи та не порушувати цілісність твору. *Сучасні елементи*: деякі сучасні співаки можуть додавати до мадригалів сучасні елементи, такі як інструментальний супровід або електронні ефекти. Проте, такі експерименти повинні бути обережними та не порушувати автентичність твору. Найбільш

відомі сучасні виконавці мадригалів: The King's Singers, The Tallis Scholars, The Sixteen, Hilliard Ensemble. Ці та інші колективи активно гастролюють по всьому світу, презентуючи мадригали як шедеври музичного мистецтва.

Висновки. Узагальнюючи питання стилістики виконання ренесансних творів сучасними вокалістами, слід підкреслити: значущу функцію має загальна культура співака, без якої взагалі не мислиться прекрасний спів. На жаль, у рамках статті неможливо більш детально розглянути це питання. Звернемо увагу лише на те, що співак повинен також володіти гарними манерами і вмінням триматися на сцені. Осягнення сучасними вокалістами всіх або хоча б більшості аспектів ренесансного вокального мистецтва, без сумніву, дозволить їм ширше і виразніше демонструвати свої творчі можливості, яскравіше проявляти свою індивідуальність не тільки на матеріалі музично–художньої спадщини «старих» майстрів, а й в інтерпретації творів композиторів наступних століть.

Список літератури:

1. Пешкова, В.А. (2021). *Мадригал у творчості Клаудіо Монтеверді: авторське прочитання поетичного тексту*. (Дис. ... доктора філософії). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ.
2. Гоменюк, С.Г. (2021). Особливості каденцій у вокально хоровій музиці XVI ст. (на прикладі мотетів Джованні Палестрини). *Науковий вісник КНМАУ*. Київ. <http://naukvisnyknmau.com.ua/article/view/250002>
3. Каданцева, Н.Б. (2021). *Камерно–вокальна генеза та евристика оперної творчості (на матеріалі репертуару Одеського національного театру опери та балету)*. (Дис. ... доктора філософії). ОНМА імені А. В. Нежданової. Одеса.
4. Соколова, А. (2023). Феномен композиторки Франчески Каччіні в контексті італійської музичної культури епохи Бароко. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, (48), 95–101. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282462>